

Briselē, 2025. gada 26. februārī
(OR. en)

6350/25

SOC 80
EMPL 54
AG 18
COH 5
SAN 58

PIEZĪME

Sūtītājs:	prezidentvalsts
Saņēmējs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome
Temats:	2025. gada Eiropas pusgads: Ar seniororientētu pārveidi saistīti izaicinājumi – Stimuli un sistēmiski risinājumi, lai veicinātu brīvprātīgu un paplašinātu vecāka gadagājuma cilvēku profesionālo darbību – politikas debates

Pielikumā ir pievienota prezidentvalsts orientējošā piezīme par minēto tematu, lai sagatavotos politikas debatēm Padomes (EPSCO) 2025. gada 10. marta sanāksmē.

Pašlaik vecāka gadagājuma cilvēki bieži ir pakļauti augstam nabadzības riskam, bet viņu pastāvīgais ieguldījums ekonomikā un sabiedrībā nav pilnībā atzīts. Daudziem vecāka gadagājuma cilvēkiem vecumdienās nākas saskarties ar nepietiekamu novērtējumu un pat diskrimināciju vai atstumtību.

Lai gan 55–64 gadus vecu personu aktivitātes un nodarbinātības rādītāji kopš 2009. gada ir palielinājušies, tie joprojām ir ievērojami zemāki nekā pamatvecuma darba ņēmējiem, jo īpaši gados vecāku sieviešu vidū, un tas liecina, ka joprojām pastāv neizmantots turpmākas aktivizēšanas potenciāls. Arī ilgtermiņa bezdarba (12 mēneši vai vairāk) līmenis gados vecāku darba ņēmēju vidū ir daudz augstāks nekā citās vecuma grupās. Vecāka gadagājuma cilvēku aktivizēšana var palīdzēt mazināt sabiedrības novecošanas negatīvo ietekmi uz ES darbaspēku un gaidāmo prasmju un darbaspēka trūkuma pieaugumu. Ir vajadzīga pielāgota politika, lai novērstu konkrētos šķēršļus nodarbinātībai, ar kuriem saskaras vecāka gadagājuma cilvēki, piemēram, diskrimināciju vecuma dēļ, ar ko saskaras darbā pieņemšanas procesā.

Nodarbinātības politika parasti ir vērsta galvenokārt uz “darbspējas vecuma” pieaugušajiem, kas ierobežo pensijas vecuma cilvēku piekļuvi nodarbinātības iespējām vai pieaugušo izglītībai un mācībām. Turklāt aprūpes pakalpojumu ierobežotā pieejamība negatīvi ietekmē vecāka gadagājuma sieviešu neformālās aprūpes pienākumus un negatīvi ietekmē viņu dalību darba tirgū.

Digitālās tehnoloģijas bieži vien tiek uzskatītas par veidu, kā nodrošināt risinājumus darbaspēka novecošanas problēmai. Tomēr, iespējams, varētu darīt vairāk, lai nodrošinātu nepieciešamās digitālās prasmes, kā arī jaunu tehnoloģiju piekļūstamību, pieejamību cenas ziņā un pieejamību, kas rada vairākas problēmas, tostarp skaidru risku, ka daži cilvēki tiks atstumti.

Papildus īpašiem pakalpojumiem vecāka gadagājuma cilvēkiem, piemēram, ilgtermiņa aprūpei, neaizsargātības mazināšanai un vecāka gadagājuma cilvēku iekļaušanas veicināšanai ir vajadzīga vienlīdzīga piekļuve vispārējiem pakalpojumiem. Novecošana joprojām lielā mērā tiek apsvērta no izmaksu viedokļa, nevis no tā, ka mūža ilguma pieaugumu var izmantot kā iespēju, un lielākajai daļai valdību tas joprojām nav prioritārs jautājums darba kārtībā.

Valstu politikā novecošanas jautājumi un atbilstīgi atbalsta mehānismi vecāka gadagājuma cilvēkiem būtu jāintegrē sociālajā un ekonomikas plānošanā. Nodarbinātības, darba nosacījumu, veselības, transporta, mājokļu un labklājības politikā būtu jāņem vērā vecāka gadagājuma cilvēku vajadzības. Šie nozaru mērķi būtu jāintegrē arī plašākās sociālajās stratēģijās.

Pensiju sistēmas var arī veicināt ilgāku darba mūžu, jo īpaši dodot cilvēkiem iespēju apvienot pensiju ar profesionālās darbības turpināšanu vai palielinot stimulus līdzdalības paldzināšanai. Faktori, kas jāņem vērā, ir taisnīga attieksme pret darba ņēmējiem, kuri priekšlaicīgi ienāk darba tirgū vai strādā fiziski smagās vai bīstamās darbvietās, vai darba apvienošana ar ģimenes un aprūpes pienākumiem, nepieciešamība saglabāt pārdales iespējas starp grupām, kas rada ienākumus, un nodarbinātības pārtraukumu aizsardzība.

ES līmenī gan Padomes secinājumos par novecošanas jautājumu integrēšanu publiskās politikas jomās, gan Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plānā, gan Eiropas Aprūpes stratēģijā ir uzsvērts, cik svarīgi ir nodrošināt, lai gados vecāki darba ņēmēji un vecāka gadagājuma cilvēki arī turpmāk būtu aktīvi iekļauti darba tirgū un plašākā sabiedrībā. Lai palielinātu sociālo konvergenci un veidotu spēcīgāku sociālo Eiropu, Komisija ir noteikusi mērķi – līdz 2030. gadam jābūt nodarbinātiem 78 % eiropiešu. Daudzi Eiropas sociālo tiesību pīlāra principi attiecas uz aktīvām un veselīgām vecumdienām – no piekļuves izglītībai un mūžizglītībai, un vienlīdzīgām iespējām, ienākumiem un pensijām līdz ilgtermiņa aprūpei un veselības aprūpei vai taisnīgiem darba nosacījumiem. Lai to panāktu, ES un tās dalībvalstīm būs jāturpina ieguldīt kvalitatīvās un iekļaujošās darbvietās un darba nosacījumos visiem, tostarp gados vecākiem darba ņēmējiem.

Pīlāra rīcības plāna ietekmē Eiropas Komisija ir ierosinājusi ievērojamu skaitu un tvēruma iniciatīvu sociālajā jomā, no kurām daudzas tieši ietekmē vecāka gadagājuma cilvēkus. Eiropas Prasmju programmā ir iekļauti pasākumi, kuru mērķis ir padarīt apmācības ceļus elastīgākus un piemērotākus novecojošai sabiedrībai visa mūža garumā. Pārmaiņu prognozēšana un pārvaldība saistībā ar sabiedrības novecošanu ir arī viena no prioritātēm ES stratēģiskajā satvarā par drošību un veselības aizsardzību darbā 2021.–2027. gadam.

Demogrāfiskās pārmaiņas mums rada jaunus izaicinājumus un cita starpā prasa ilgāku darba mūžu. Reaģējot uz šiem izaicinājumiem, politikā ir jāņem vērā sabiedrības neapmierinātība ar priekšlikumiem palielināt pensionēšanās vecumu, un tāpēc jāmeklē veidi, kā pozitīvi stimulēt brīvprātīgu darbību darba tirgū. Vispirms mums ir jālikvidē šķēršļi, ar kuriem pašlaik saskaras gados vecāki darba ņēmēji, lai paliktu darba tirgū, un jāpiedāvā īpaši pielāgoti risinājumi, lai nodrošinātu augstu darba dzīves kvalitāti. Dalībvalstīm, kā arī Eiropas iestādēm ir jāpieņem pieeja, kas atspoguļo reālo dzīves gaitu un nodarbinātības ietekmi uz indivīda dzīvi, pilnībā izmantojot vecāka gadagājuma cilvēku potenciālu un pieredzi darba tirgū un sabiedrībā. Daži no ierosinātajiem pasākumiem ir solis pareizajā virzienā, piemēram, tas, ka liela uzmanība tiek pievērsta mūžizglītībai.

Ņemot vērā darba tirgus neviendabīgumu, tostarp nozaru, profesiju, nodarbinātības veidu un līgumu daudzveidību, mums būtu jānosaka politika un prakse, lai nodrošinātu vecāka gadagājuma darba ņēmēju iespējas.

Lai gan daudzas valsts rīcībpolitikas, kas var palīdzēt nodrošināt iespējas vecāka gadagājuma cilvēkiem, galvenokārt ir dalībvalstu kompetencē, iedzīvotāju novecošana būtiski ietekmē darbaspēka pieejamību un publisko finanšu stabilitāti ilgtermiņā. Tādējādi tas ir izaicinājums, kam jāpievērš uzmanība saistībā ar ekonomikas un nodarbinātības politikas koordinēšanu Eiropas pusgada ietvaros. Šajā sakarā ir svarīgi pieņemt holistisku pieeju, piešķirot vienādu nozīmi politikai, kas atbalsta aktīvas vecumdienas, brīvprātīgu darba dzīves pagarināšanu un vecāka gadagājuma cilvēku iespēju palielināšanu sabiedrībā.

Pēdējos gados ES ir piedzīvojusi dziļas pārmaiņas un pielāgojusi savas politiskās prioritātes nākotnes izaicinājumiem. ES ir apņēmības pilna nodrošināt ilgtspējīgu labklājību un konkurētspēju, vienlaikus stiprinot sociālo tirgus ekonomiku un aizsargājot savu suverenitāti, ekonomisko drošību un globālo ietekmi.

Eiropas pusgads kā centrālais mehānisms dalībvalstu ekonomikas un nodarbinātības politikas koordinēšanai nodrošina satvaru nepieciešamo investīciju un reformu īstenošanai. Eiropas pusgads turpinās apzināt sociālekonomiskās problēmas un sniegt norādes par politikas rīcību, kas vajadzīga to risināšanai, lai uzlabotu ES konkurētspēju, ilgtspēju un sociālo taisnīgumu.

2025. gada Eiropas pusgada mērķis ir padarīt ES konkurētspējīgāku un nākotnes prasībām atbilstošāku; to paredzēts panākt ar atbalstu virzībai uz zaļu, digitālu, iekļaujošu un noturīgu ekonomiku.

Līdz šim Eiropas pusgadā ir analizētas problēmas, kas saistītas ar novecošanu, kā arī dažos aspektos analizēts gados vecāku darba ņēmēju potenciāls, iesakot nodrošināt vairāk mācības un radīt vairāk darbvietu veselības un ilgtermiņa aprūpes nozarē, kas ir nepieciešams, lai reaģētu uz pieaugošo pieprasījumu pēc aprūpes pakalpojumiem saistībā ar sabiedrības novecošanu, kā arī aplūkojot to, cik svarīga ir vecāka gadagājuma darba ņēmēju integrācija darba tirgū, lai reaģētu uz prasmju un darbaspēka trūkumu. Tomēr tas, iespējams, varētu vēl vairāk uzsvērt vecāka gadagājuma cilvēkus kā darbaspēka resursu ar prasmēm, pieredzi un potenciālu vai veselības uzlabošanu vai veselīgas dzīves gadu vairošanu. Būtu jāņem vērā vecāka gadagājuma cilvēku zemais nodarbinātības līmenis darba tirgū un tā cēloņi.

Ņemot vērā ES Aprūpes stratēģiju (2022. gads) un Padomes Ieteikumu par piekļuvi cenas ziņā pieejamai un kvalitatīvai ilgtermiņa aprūpei (2023. gads), kas apstiprināja Eiropas pusgada lomu stratēģijas īstenošanā, mēs uzskatām, ka uzmanība būtu jāpievērš veselības un ilgtermiņa aprūpes politikai no pacientu perspektīvas. Eiropas pusgadā arī turpmāk būtu jāņem vērā vecāka gadagājuma cilvēku, jo īpaši vecāka gadagājuma sievietes, nabadzības un sociālās atstumtības līmenis ES mērogā. Mūžizglītības un prasmju jomā būtu jāmin gados vecāku cilvēku zemā līdzdalība pieaugušo izglītībā.

Ja mūsu mērķis ir pastiprināt centienus veicināt noturīgu ekonomiku un sociālo iekļaušanu, mums ir jāapsver veids, kādā mēs vēlamies, lai Eiropas pusgadā tiktu analizēta publiskā politika novecošanas jautājumā kopumā un jo īpaši pozitīvi stimuli ilgākam darba mūžam, un attiecīgi jāsniedz ieteikumi dalībvalstīm.

Šajā sakarā ministri tiek aicināti paust savus viedokļus par šādiem jautājumiem:

- 1) *Kādus politikas stimulus jūsu valsts izmanto, lai veicinātu ilgāku darba mūžu?*
- 2) *Vai uzskatāt, ka Eiropas pusgadā jau ir pievērstā pietiekama uzmanība ar novecošanu saistītām problēmām un iespējām, vai arī būtu jāpievērš lielāka uzmanība dažām no tām? Ja jā, tad kurām?*
